

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Μὲ παρακάλεσαν νὰ γράψω μερικὲς ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ τοῦ ἀγαπημένου κι' ἀλησμόνητου συζύγου μου Κωνσταντίνου Θεοτόκη — μὰ μὲ δειλία ξεπληρώνω τὴν τιμητικὴν αὐτῆ παρακλήση καθόσον ἡ μέχρι σήμερα φιλολογικὴ δράση μου ἦταν τιποτένια—κι' ὅμως εἶμαι ὑποχρεωμένη νὰ γράψω γι' αὐτόν, πού στάθηκε μιὰ πολὺ ὀνομαστὴ καὶ τιμημένη προσωπικότητα. Εἶναι μεγάλο τόλμημα καὶ πολὺ δύσκολο γιὰ νὰ τὸ καταπιασθῶ! Γι' αὐτὸ ζητῶ ἐπιείκεια καὶ συγγνώμη γιὰ κάθε ἔλλειψη στὰ γραφόμενά μου.

Σχετικὰ μὲ τὴ φιλολογικὴ προσωπικότητα τοῦ Κωνσταντίνου, τὰ ἔργα του, τὸ μεγάλο ταλέντο του, τὴ βαθειὰ ποιητικὴ φύση του, τὶς ἰδανικὲς ἀπόψεις πού εἶχε γιὰ τὸ καθετὶ, δὲ μπορῶ κι' οὔτε μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ γράψω αὐτὸ τὸ ἔκαναν σὲ πολλὰ ἄρθρα, πραγματεῖες καὶ διαλέξεις ἐξέχουσες προσωπικότητες· ἐγὼ θὰ μιλήσω γιὰ τὴν ἰδιαίτερη ζωὴ του, τὴν ἀγάπῃ του στὴ φύση, στὰ λούλουδα, στὰ δέντρα, στὰ φυτὰ, γιὰ τὸν κῆπο του τὸν ἀγαπημένο στοὺς Καρουσάδες, τὴν ἀγάπῃ του στὴ μουσικὴ καὶ σὲ τόσα ἄλλα —καὶ κυριώτερα γιὰ τὴν πρώτη μας συνάντηση, τὸν τρόπο καὶ τὸν τόπο πού βρεθήκαμε, αὐτὸς ἓνα παιδὶ τοῦ Νότου κ' ἐγὼ μιὰ κόρη τοῦ Βορρᾶ. Αὐτὸ συνέβηκε στὴ Βενετία· τότες ἐγὼ περνοῦσα τὸ χειμῶνα μου ἐκεῖ, μετὰ τὸ θάνατο τῶν γονέων μου, κι' αὐτὸς ἦρθε ἀπ' τὸ Παρίσι γιὰ λίγες μέρες, αὐτὲς οἱ μέρες γενῆκαν βδομάδες καὶ ἀραβωνιαστήκαμε. Πηγαίναμε σὲ Μουσεῖα, Ἐκκλησίαι, Παλάτια, Πινακοθῆκες, μᾶς ἔσερνε τὸν ἓνα στὸν ἄλλο ἡ ἀγάπῃ γιὰ κάθε ὥραϊο καὶ ἀξιοθαύμαστο πού μᾶς χαρίζει ἡ πόλις αὐτὴ τῶν παραμυθιῶν.

Συναντήσαμε πολλὰς δυσκολίας, τὴ διαφορὰ ἐθνικότητας, θρησκείας καὶ τὴ διαφορὰ περιουσίας, ὥστε ἀναγκαστήκαμε νὰ χωρισθῶμε προσωρινά. Τί δύσκολος ὅμως χωρισμός! Ἀλληλογραφούσαμε, γιὰτὶ ἤθελε νὰ κρατήσῃ τὸ λόγο πού ἔδωσε—μὰ τὶ τιποτένια ἀναπλήρωση πού ἦταν αὐτὴ ὕστερα ἀπὸ τὶς 6 ἀλησμόνητες βδομάδες τῆς Βενετίας.—Στὶς 29 τοῦ Ἀπρίλη 1891 χωριστήκαμε καὶ στὶς 26 τοῦ Ἰουνῆ ἦρθε ξαφνικὰ στὴν Πράγα. Ἐγίνε ἐγκάρδια δεχτὸς ἀπὸ τοὺς ἀδερφοὺς καὶ τοὺς συγγενεῖς μου κι' αὐτὸς εὐχαριστήθηκε πολὺ ἀπὸ τὴν παλαικὴ Πράγα, κ' ἐξετίμη-

σε τὴν ὠραία της θέση καὶ τ' ὄραια ἱστορικὰ καὶ τεχνικά της κτίρια.

Παρατηροῦσε προσεχτικὰ κάθε ὠραῖο, ἐνδιαφερότανε γιὰ τὴ γλῶσσα καὶ τὴ φιλολογία τῶν Τσέχων καὶ πάντα του μ' εὐχαρίστηση ἀναθυμῖοταν τὴ διαμονή του στὴν Πράγα, ὅπου καὶ ξαναγύρισε ὑστερότερα δυὸ ἀκόμα φορές. Μετὰ τὸ γάμο μας στὶς 11 τοῦ Σεπτεμβρίου 1893 πῆγαμε στὴ Βιέννη, στὸ Σάλτσμπουργ, στὸ Ἰνσμπρουκ. Μολονότι δὲ ἐρχόταν ἀπὸ τὴ θαλασσόβρεχτη Κέρκυρα, ἀπολάμβανε τὶς ὁμορφιᾶς τοῦ Ἀλπινικοῦ περιγύρου, μόνο πὺν δὲ μπορούσαμε νὰ μένουμε πολὺ κοντὰ στὰ βουνά, ὅπως λ.χ. στὸ Ἰνσμπρουκ πὺν δὲν τοῦ ἄρεσε ἔλεγε, «**σὲ κάθε δρόμο ἦταν φόβος μὴ πέσει κάνα βουνὸ καὶ τοῦ πλακώσει τὸ στήθος του**».

Ἀπὸ τὸ Ἰνσμπρουκ πῆγαμε στὸ Μόναχο, ὅπου μείναμε δυὸ μῆνες. Κι' ἐδῶ ἦταν ἐνθουσιασμένος μὲ τὴν κλασικὴ ὠραιότητα τῶν κτιρίων, καὶ τὰ περιεχόμενα τῶν Μουσείων καὶ Πινακοθηκῶν. Ἐδῶ ἄκουσε γιὰ πρώτη φορὰ τὸν «**Δόεγγκριν**» τοῦ Βάγνερ, πὺν τοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση. Μολονότι δὲν ἦταν ὁ ἴδιος μουσικὸς κι' οὔτε εἰδικὸς σ' αὐτὴ τὴν τέχνη, ἐνιωθε ἀμέσως τὴ νέα τούτη γι' αὐτὸν μουσικὴ καὶ λυπόταν συχνὰ στὴν κατοπινὴ του ζωὴ πὺν δὲν μπόρεσε ν' ἀκούσει περισσότερα ἔργα τοῦ Βάγνερ. Ὑστερα ἀπὸ ἀπολαυστικότερη διαμονὴ στὸ ὁμορφο Μόναχο, τραβήξαμε κατευθεῖαν στὴν Τεργέστη, μετὰ στὴν Κέρκυρα, τὴν καινούργια πατρίδα μου, χωρὶς νά'ρχομαι σ' αὐτὴν ὁλότελα ὡς ξένη, ὕστερα ἀπὸ τὰ ὅσα μοῦ εἶχε ἱστορήσει γι' αὐτήν. Εὐχαριστιόταν πὺν μοῦ ἄρρεσαν ὅλα, πὺν ὅλα μ' ἐνδιέφεραν καὶ ἔπιασε μὲ πολὺ ζῆλο νὰ συμμαζεύει, μόλις φθάσαμε τοὺς Καρουσάδες στὶς 10 Ἰανουαρίου 1894, τὸ νέο σπητικὸ μας.

Μετὰ τὴν ἐγκατάστασή μας ἄρχισε νὰ σπουδάζει καὶ νὰ μελετᾷ. Στὸ Παρίσι εἶχε τελιώσει ἓνα ἔργο «**La vie de Montagne**» τὸ ὁποῖον ἐπιδιόρθωνε τώρα καὶ ἀντίγραφε σκοπεύοντας νὰ τὸ δημοσιέψει. Δὲν εἶχαμε ἀρκετὰ μέσα καὶ τὰ ἔξοδα ἦταν μεγάλα. Ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦσε νὰ τὸ τυπώσει, ζήτησα τὸ ποσὸν ἀπὸ κάποια μου θεῖα γιὰ νὰ ἐκδόσουμε τὸ βιβλίον. Ἡ χαρὰ του ἦταν μεγάλη κι' ἡ ἱκανοποίησή του ὅταν εἶδε μπροστά του τὸ **πρῶτον** βιβλίον του. Εἶχεν ἐπιτυχία κι' ἦταν ὁπώσδήποτε ἡ ἀρχὴ τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου. Τ' ὄνομα τῆς θείας μου ἀξίζει νὰ γίνει γνωστὸ, γιὰτὶ **ἐκεῖνη** ἦταν πὺν τοῦ διευκόλυνε τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴ δημοσιότητα. Ἦταν ἡ ἀδελφὴ τῆς μητέρας

μου: ἡ κόμησα Λεοπολδίνα Ἄττεμς, γιὰ τὴν ὁποία διατηροῦσε πάντα μιὰν ἀνάμνηση εὐγνωμοσύνης. Τὸν εἶχε ἰδεῖ στὴ Βιέννη μετὰ τὸ γάμο μας καὶ τὸν εἶχε κλείσει μέσα στὴν καρδιά της. «*Le neveu grec*» τῆς ἄρесе πάρα πολύ. Ἦταν τὸ πρῶτο καὶ τελευταῖο βιβλίον τοῦ γραμμένου στὴ Γαλλικὴ γλῶσσα. Ἦλθαν ὕστερα μικρὰ ἑλληνικὰ διηγήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδημοσίευσεν ὅλα. Μέσον τῆς «*Κέρκυρας*» ἦρθε πάλι στὴ δημοσιότητα καὶ ἡ «*Τέχνη*» καὶ ὁ «*Νουμᾶς*» δημοσίευσαν διηγήματά του. Μὲ τὸ φίλον τοῦ τὸν Λορέντζο Μαβίλη σπούδασε σανσκριτικά, χωρὶς νὰ κουραστεῖ στὴν τόσο δύσκολη αὐτὴ σπουδὴ καὶ ἄρχισε νὰ μεταφράζει τοῦ Καλιδάσα τὴν «*Σανκουντάλα*», ἐργασία πού τὸν ἀπασχόλησε γιὰ πολλὰ χρόνια.

Μόλις γεννήθηκε τ' ἀκριβό μας παιδί στὶς 2 Μαΐου 1895, ἦταν ἀτέλειωτα εὐτυχῆς καὶ ἔνοιωθε μεγάλη τρυφερότητα καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν κορούλα μας. Ὅσα χρόνια μᾶς τὴν ἄφησε ὁ Θεὸς κοντὰ μας, ἦταν τὰ ὠραιότερα χρόνια τῆς ζωῆς μας. Ζούσαμε στοὺς Καρουσάδες χε μῶνα-καλοκαίρι, αὐτὸς ἔγραφε κ' ἐσπούδαζε κι' ἡ μικρὴ ἦταν πάντα μαζί μας, χωρὶς νὰ τὸν ἐμποδίζει στὴν ἐργασία του. Μόλις ἄρχισε νὰ μιλεῖ καὶ μάλιστα μάθαινε μαζί ἑλληνικὰ καὶ γερμανικά, ἐκεῖνος ἦταν ὅλος εὐτυχία καὶ περηφάνεια. Γι' αὐτὴν φύτευε φυτὰ καὶ δέντρα καρποφόρα, ἀπασχολούτανε στὸν κῆπο πολὺ γιὰ χάρη της. Κ' ἐκεῖνη τὸν ἀκολουθοῦσε παντοῦ, τὸν ἀγαποῦσε τρελλά, τὸν φοβόταν ὅμως καὶ λιγάκι. Εἶχε πολὺ καλὸ μουσικὸ αὐτὴ καὶ τὸν διασκέδαζε πολὺ τραγουδώντας του λιανοτραγουδά, πού τὰ θυμόταν ἀπὸ μιὰ φορὰ πού'χεν ἀκούσει τὴ μελωδία τους. Εἴμαστε μαζί της στὰ 1898 τρεῖς μῆνες στὸ Γκράτς ὅπου αὐτὸς σπούδασε ἕνα ἐξάμηνο στὸ Πανεπιστήμιο, μετὰ στὴ Σοβράνα, στὴν Ἀμσάτζια πού τοῦ ἄρесе πολὺ ἀπολαύοντας ἰδιαίτερα τὰ θαλάσσια μάνια!

Μὲ τὴν ἐπιστροφή μας στὴν Κέρκυρα ἄρχισε νὰ ἐργάζεται καὶ περνοῦσε τὶς μέρες καὶ τὰ βράδια του σκυμμένος πάντα στὸ γραφεῖο — ἦταν ἀκαταπόνητος, μποροῦσε ὄρες ὀλόκληρες νὰ γράφει, ἠσύχαζε μόλις, μόνο λίγο βγάλσιμο στὸν κῆπο κι' αὐτὸ ἦταν ὅλο τὸ ξεκούρασμά του. Δὲν τ' ἄρесе ὁ περίπατος, οὔτε στὴν ἐξοχὴ, οὔτε στὴν πόλη. Τὸ βράδι ἔπρεπε νὰ παίξω μουσικὴ — ἔλεγε πὼς δὲν τὸν ἀνησυχοῦσε αὐτὸ καὶ ἀγαποῦσε ἰδιαίτερα τὴν κλασικὴ μουσικὴ, πού ὅσο μποροῦσα κατόρθωνα νὰ τοῦ δίνω μὲ τὶς μικρὲς μου δυνάμεις καὶ ἐκτελέσεις, καὶ τοῦ γνώρισα τ' ἀριστουργήματα τοῦ Bach, Beethoven, Schumann, Mozart, Schu-

bert κ. λ. — Δὲν ἤθελε ν' ἀκούει ἐλαφρὰ πράγματα, ὀπε-
 ρέττες ἢ κομματάκια, ὅλο σοβαρὰ ἔργα καὶ ἀπὸ τραγούδια
 προτιμοῦσε τὸν Σοῦμπερτ. Τὰ ἤξαιρε ὅλα ἀπ' ἔξω καὶ σχε-
 δὸν σωστὰ — τὸν Erl Koenig (*) ἤθελε διαρκῶς νὰ τοῦ τὸν
 ἐπαναλαμβάνω καὶ ὅταν πιά κι' ὁ Μαβίλλης ἦταν σπήτι
 μας μποροῦσε συχνὰ νὰ κάθουμαι ὀλόκληρη τὴ βραδεῖα
 νὰ τραγουδῶ, ἔχοντας ἐνθουσιώδεις ἀκροατές, μεταξὺ τῶν
 ὁποίων ἀπὸ τὴν ἀνοιξή τοῦ 1897 καὶ τὸν Δρ. John Schmitt
 (καθηγητὴ τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας στὴ Λειψία) φίλο
 τοῦ Μαβίλλης καὶ ἀργότερα τοῦ ἀντρός μου, μιὰ **προσω-**
πικότητα στὸν κλάδο του καὶ πού γι' αὐτὸ οἱ τρεῖς αὐτοὶ
 ἄνθρωποι χωρὶς νὰ μᾶς φαίνεται παράξενο συνδεθήκανε
 τόσο βαθειὰ καὶ μείνανε ἀχώριστοι ἐπὶ κάμποσα χρόνια.
 Ἡ μικρὴ χόρευε εὐχαρίστως καὶ ἦταν μεγάλη ἢ περηφάνεια
 της ὅταν ὁ **παπάκης** χόρευε μαζί της τὴν **πόλκα**—τὸ μο-
 ναδικὸ χορὸ πὺν κατάφερε καὶ πὺν ἔμαθε— ἐν πάσει πε-
 ριπτῶσει ὅμως γιὰ χορευτῆς δέ στεκόταν στὸ ὕψος πὺν
 ἀρμόζει! Ἐξὸν ἀπὸ κάποιους δημόσιους χοροὺς στὸ Παρίσι
 δὲν εἶχε πάει σ' ἄλλους ποτέ.

Μετὰ τοῦτα τὰ εὐτυχησμένα χρόνια, μᾶς χτύπησε φο-
 βερὰ ὁ θάνατος τῆς ἀγαπημένης κορούλας. Μέρη καὶ βδο-
 μάδες δὲν ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι της· ὅτι μπο-
 ροῦσε νὰ γίνῃ τὸ κάμαμε, δὲν ἀφήσαμε τίποτε νὰ μὴ δο-
 κιμάσουμε. Τὴν φέραμε στὴν Κέρκυρα. Ὁ χωρισμὸς ἀπὸ
 τοὺς Καρουσάδες στάθηκε γι' αὐτὸν τόσο δύσκολος, γιὰτι
 ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα ἔπαψε πιά νὰ ἐλπίζει, ἐνῶ ἐγὼ πάντα
 φύλαγα τίς ἐλπίδες μου καὶ δὲν μποροῦσα νὰ πιστέψω
 στὸ κακό. Στις 17 Ἰουνίου 1900 πέθανε ἀπὸ μηνυγγίτη.
 Τ' ἀγαπημένο παιδί μᾶς χάρισε μόνο 5 χρόνων καὶ 3 ἑβδο-
 μάδων εὐτυχία. Τὸν καιρὸ πὺν ἀκολούθησε παραλείπω νὰ
 περιγράψω λεπτομερῶς.— Ὁ Κωνσταντῖνος βρῆκε λίγη πα-
 ρηγορία στὴν ἐργασία του, πὺν ἐπιδόθηκε τώρα μὲ μελα-
 λειτερο ζῆλο. Σπάνια μιλοῦσε γιὰ κείνη, δὲν μπῆκε **ποτέ**
 πιά στὴν κάμαρά της, κι' ὅμως ὅταν ἀνέφερε γι' αὐτὴν
 τὸ ἔκανε μὲ τέτοια ἀπερίγραπτη λύπη, πὺν καταλάβαινε
 κανεὶς ὅτι **πάντα** ἐκείνη σκεφτότανε.

Ὁ χρόνος ἔφερε τὴν παρηγοριά, ἐργαζότανε μὲ πῶ
 ζῆλο, καὶ κείνη τὴν ἐποχὴ τοῦ πένθους ἀκριβῶς γένηκαν

(*) Ὁ Erl Koenig εἶναι πρόσωπο μυθολογικὸ, ὅπως οἱ δικοὶ
 μας θεοί, στοιχεῖα ἢ βασιλιάδες τῶν δασῶν. Ἐνα χαριτωμένο τρα-
 γουδάκι τοῦ Γκαϊτε ἀναφέρεται σ' αὐτὸ τὸ θέμα καὶ εἶναι αὐτὸ
 τὸ ἴδιο πὺν μελοποίησε κι' ὁ Σοῦμπερτ γιὰ ν' ἀρῆσει στὴ λεπτὴ
 ψυχὴ τοῦ Κ. Θεοτόκη.

καὶ οἱ μεταφράσεις τοῦ Καλιδάσα, τοῦ Σαίξπηρ, μερικὲς νουβέλες, σονέτα καὶ ἓνα ἄρθρο γιὰ τὸν Σολωμὸ σιὰ γερμανικὰ γιὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα του, πὺ δημοσιεύτηκε στὸ «Νέο Ἐλεύθερο Τύπο» τῆς Βιέννης. Σὺν τῷ χρόνῳ σχημάτισε καὶ μιὰ ὠραία βιβλιοθήκη, ὅπου διάβαζε καὶ μελετοῖσε πολὺ, χωρὶς νὰ ξεχναίει καὶ τὸν κῆπο του. Οἱ ἐπιδιορθώσεις κι' οἱ ἐξωραϊσμοὶ στοὺς Καρουσάδες τὸν ἐνδιέφεραν ἐπίσης, γιὰτὶ ἀγαποῦσε καὶ ἔμενε εὐχαρίστως στὸ μέρος αὐτό. Ἦταν ἀγαπητὸς πανιοῦ, ἔκανε καλωσύνες ὅπου κι' ὅπως μποροῦσε κι' εἶχε καὶ πολὺ τάλεντο γιὰ νὰ κάνει τὸ γιατρό. Ἐρχότανε πολλοὶ νὰ τοῦ ζητήσουν τὴ συμβουλή του, ἔκανε καὶ μικρὲς ἐγχειρίσεις καὶ μάλιστα δυὸ ἀρκετὰ σοβαρὲς μὲ σχετικὴ ἐπιτυχία. Καθεμέρα μᾶς ἔρχονταν γυναῖκες μὲ τὰ παιδιὰ τους, ἦταν μαζί τους ὑπομονητικὸς καὶ ὅλοι φεύγανε εὐχαριστημένοι. Τὰ γιαιτρικὰ ὅλα τοὺς ἐδίνονταν δωρεάν, κι' αὐτὰ ἀκόμα πὺ δὲν τὰ εἶχαν στὸ φαρμακεῖο τοῦ σπητιοῦ τὰ μνηοῦσε ἀπὸ τὴν πόλη.

Τὸν χειμῶνα τοῦ 1908 — 909 πῆγε στὸ Μόναχο, φοίτησε στὸ Πανεπιστήμιο δυὸ ἐξάμηνα καὶ τὸ φθινόπωρο γύρισε πίσω στὴν Κέρκυρα. Μόλις κηρύχτηκε ὁ πόλεμος κατοικήσαμε μόνιμα στὴν πόλη καὶ μόνο γιὰ λίγο διάστημα πήγαινε κάποτε στοὺς Καρουσάδες. Βρισκόμενος στὴ Σαλονίκη στάλθηκε μὲ ἰδιαίτερη ἀποστολὴ στὴ Ρώμη. Ἐργαζόταν μ' ἐπιτυχία, μὰ ἡ πολιτικὴ δὲν τὸν εὐχαριστοῦσε ἔτσι ξαναγύρισε στὴν ἀγαπητὴ του ἀπασχόληση.

Κατὰ τὸ διάστημα 1919 - 922 γεννήθηκαν τὰ ὠραιότερα κι' ὠριμότερα ἔργα του — αὐτὰ θὰ κάνουν ἀλησμόνητο ἰδνομά του γιὰ πάντο! Ἦταν ἓνας καλότατος ἀνθρώπος, κάπως νευρικός ὅμως ἐνίοτε, καὶ γιὰ τοὺς φίλους του ὄχι πολὺ προσιτός· εἶχε χρυσὴ καρδιὰ καὶ καλὴ ψυχὴ, πὺ συχνὰ δὲν τὴν φανέρωνε. Στὸ διάστημα τῆς τελευταίας ροβερῆς του ἀρώστειας ἔδειξε τέτοιαν ὑπομονή, οὔτε ἓνα παράπονο, οὔτε μιὰ ἀντίσταση ἐνάντια στὴ θλιβερὴ μοῖρα του ἐνῶ συχνὰ ἐπαναλίμβανε: «**Νάστε καλοὶ! νάστε καλοὶ! γιὰτὶ νάναὶ κανεῖς κακός;**». Ἐλπίζε ὡς τὴν τελευταία στιγμή νὰ καλλιτερέψει «**θὰ γίνω κιλά, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πεθάνω, ἔχω ἀκόμα 10 χρονῶ δουλειὰ μὲς στὸ κεφάλι μου**». — Καὶ πράγματι κατὰ τὸ Νοέμβρη 1922 ἄρχισε στοὺς Καρουσάδες νὰ ξαναγράφει — πέντε σελίδες γραφτήκανε στὸ καθαρὸ — ὕστερα δὲν μποροῦσε πιά, ἡ πένα ἔπεφτε ἀπὸ τὰ χέρια του «**δὲν μπορῶ πιά νὰ γράψω**» καὶ μ' ἓνα θανά-

σιμο βλέμμα μου ἔδινε τὴν πένα «*Φύλαξε τὸ τετράδιο, ἴσως...*» — δὲν τέλειωνε τὴν φράση. —

Πόσο συχνὰ μ' εὐχαριστοῦσε γιὰ μιὰ παραμικρὴ ὑπηρεσία, δὲν ἤθελε νὰ κουράζουμαι καὶ ὅταν τοῦ ἀπαντοῦσα ὅτι δὲν εἶναι κούραση γιὰ μένα μ' εὐχαριστοῦσε σιωπηλά.

ΒΑΡΩΝΗ ΕΡΝΕΣΤΙΝΑ DE MALLOWITZ

(Μετάφραση ἀπὸ τ' ἀνέκδοτο Γερμανικὸ χειρόγραφό της)

ΑΠ. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Στὸ σημερινό της τεῦχος ἡ «*Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη*» δημοσιεύει ἀναμνήσεις σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο καὶ τὴ ζωὴ τοῦ ἐκλεκτοῦ Ἑλληνα διηγηματογράφου Κωνσταντίνου Θεοτόκη. Ὁ Θεοτόκης εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους Ἑλληνας διηγηματογράφους, μετὰ τὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη, πὺν ἔδωσεν ἓνα ξέχωρο τόνο, τύπο, ρυθμό, μιαν νέαν κι' ἄλλοιώτικη δράση καὶ κίνηση στὸ νεοελληνικὸ πεζογράφημα.

Ὁ Θεοτόκης εἶναι ἓνας maître. Ἄν κανεῖς διαβάση τὰ τέσσερά του ρομάντσα, μέσα στὰ ὁποῖα ζωγραφίζεται ξέχωρη στὸ καθένα κοινωνία ἀνθρώπων καὶ τόπων, θὰ δεῖ αὐτόματο νὰ ξεπετιέται τὸ μεγαλεῖο τῆς Τέχνης του, ἡ ὁποία πάντοτε ἀφίνει στὸν ἀναγνώστη ἓνα αἶσθημα συμπαθείας γεμᾶτο ἀπὸ ἀνησυχία καὶ ἀνώτερη κρίση. Τὸ εἶδος τοῦ μυθιστορήματος πὺν ὁ Θεοτόκης μετεχειρίστηκε εἶναι ψυχολογικό, μὰ πρὸ παντὸς ἐσωτερικῶν συναισθημάτων. Οἱ χαραχτῆρες τῶν ἡρώων του, — τύποι ἐπαρχιώτικοι ἀπὸ τοὺς πιὸ συγχρόνους κι' ἐνδιαφέροντας — χαράσσονται εὐκρινεῖς καὶ ζωηροί, μὲ ψυχολογία ὅλως διόλου δική του.

Κάθε μεγάλος καλλιτέχνης ἔχει βεβαίως περισσότερον ἐνδιαφέρον ἄν κυτταχτεῖ κι' ἀπ' τὴν ἰδιωτικὴν του ζωὴν — πὺν εἶναι κι' ἡ πιὸ δοσμένη στὴν προσωπικότητά του.

Ὁ Θεοτόκης, πρὸ παντὸς αὐτός, γίνεται πολὺ ἐνδιαφέρον σὰ γνωρίσει κανεῖς τὰ ἀνέκδοτα τῆς ζωῆς του, κι' ἅμα μάθει τὰ παρασκήνιά της καὶ τὴν ἀλληλογραφία του.